

**Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie
Univerzity J. Selyeho – 2014**

„Vzdelávanie a veda na začiatku XXI. storočia”
Sekcie teologických vied a humanitných vied
Komárno, 16.-17. september 2014

**A Selye János Egyetem 2014-es
„Oktatás és tudomány a XXI. század elején”**

Nemzetközi Tudományos Konferenciájának tanulmánykötete
Teológiai és Humán-tudományi szekciók
Komárom, 2014. szeptember 16-17.

Zostavovatelia - Szerkesztők:

PaedDr. György Juhász, PaedDr. Patrik Šenkár, PhD., PaedDr. József Keserű, PhD., PaedDr. Tamás Török, PhD.,
Mgr. Attila Lévai, PhD.

Recenzenti – Recenzensek:

PaedDr. Patrik Šenkár, PhD., PhD. Lenka Mandelíková, PhD., Sándor János Tóth, PhD., PaedDr. Anita Halászová,
PaedDr. Presinszky Károly, PhD., Simon Szabolcs, PhD., PaedDr. Török Tamás, PhD., Prof. PhDr. Erdélyi Margit, CSc.,
Prof. Dr. Szabó András, DrSc., Mgr. H. Nagy Péter, PhD., Mgr. Sánta Szilárd, PhD., PaedDr. Keserű József, PhD.,

Prof. ThDr. Karasszon István, PhD., Mgr. Görözdli Zsolt, Th.D., Doc. PhDr. Molnár János., ThDr. Somogyi Alfréd, PhD., Mgr. Lévai Attila, PhD.

Rozsah: 34 AH

Terjedelem: 34 szerzői ív

Miesto vydania: Komárno

Megjelent: Komárom

Vydavateľ: Univerzita J. Selyeho

Kiadó: Selye János Egyetem

Dátum vydania: 2014

A kiadás éve: 2014

ISBN 978-80-8122-104-0

9 788081 221040

Univerzita J. Selyeho – Selye János Egyetem
Zborník

Z medzinárodnej vedeckej konferencie

Univerzity J. Selyeho – 2014

„Vzdelávanie a veda na začiatku XXI. storočia”

Sekcie teologických vied a humanitných vied

A komáromi Selye János Egyetem 2014-es

„Oktatás és tudomány a XXI. század elején”

Nemzetközi Tudományos Konferenciájának

tanulmánykötete

Teológiai és Humán-tudományi szekciók

2014

TARTALOMJEGYZÉK – OBSAH

Előszó – Predslov.....	2
Szekciók – Sekcie.....	3
Program – Program.....	4
Programbizottság – Programový výbor.....	5
Szervezőbizottság – Organizačný výbor.....	6
Tartalomjegyzék – Obsah.....	7

„Kötelesség, szabadság, jutalom az egyházakban és a vallásokban” szekció – Sekcia
„Povinnosť, sloboda, odmena v cirkvách a náboženstvách“11

BÁNDY György.....13
KÖTELESSÉGEK, SZABADSÁG ÉS JUTALOM A DEKALÓGUS ÉS A
SEMAJISZRÁÉL TÜKRÉBEN

Éva FRITZ BEKE.....19
JUTALOM AZ ÚJSZÖVETSÉGBEN

György BÁNDY.....33
PFLICHT, FREIHEIT UND BELOHNUNG IM LEBEN DER TEMPELRITTER

Szilárd HARIS.....39
ISTENI ELŐRETUDÁS ÉS SZABAD AKARAT

Jolán KIS.....51
KÉNYSZERŰSÉG VAGY SZABAD ELHATÁROZÁS? RUTH ÉS ITTAI DÖNTÉSE
MOTÍVUMAINAK KÉRDÉSE

LÉVAI Attila.....60
AZ EMBERI ÉLETTEL KAPCSOLATOS HIEDELMEK NÉMELY VALLÁSOKBAN

Zoltán LITERÁTY.....65
THE TWO PILLARS OF PREACHING: OBLIGATION AND FREEDOM

Alfréd SOMOGYI.....71
A (CSEH)SZLOVÁK ÁLLAMPOLGÁRSÁG HATÁSA A FELVIDÉKI MAGYAR
REFORMÁTUS LELKÉSZEK SZABAD SZOLGÁLATVÉGZÉSÉRE A KÉT
VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN

SZETEY Szabolcs.....78
HOMILETIKAI ÉS LITURGIAI ADATOK A MAGYAR REFORMÁTUS TEMETÉSI
GYAKORLATHOZ A XIX. SZÁZAD VÉGÉIG

Sekcia „Jazykovedné a literárnovedné aspekty slovakistiky”– „A szlovakisztika nyelv- és irodalomtudományi szempontjai“ szekció.....	103
Magdaléna BARÁNYIOVÁ.....	105
LUDSKÁ A EXISTENČNÁ SITUÁCIA ZOBRAZENÁ V ROMÁNE POMOCNÍK	
Andrea DÖMÉNYOVÁ, Anita HALÁSZOVÁ.....	114
VYBRANÉ ÚDAJE Z VÝSKUMU ŠTÁTNEHO PEDAGOGICKÉHO ÚSTAVU SLEDOVANIE ÚROVNE VYUČOVANIA SLOVENSKEHO JAZYKA V ZÁKLADNÝCH A STREDNÝCH ŠKOLÁCH S VYUČOVACÍM JAZYKOM MAĎARSKÝM	
Ivan HALÁSZ.....	138
UHORSKÉ VOLBY A SLOVENSÁ LITERATÚRA NA PRÍKLADE DIELA PETRA KOMPIŠA	
Irena LEHOČKÁ.....	145
ČESKO-SLOVENSKE MEDZIJAZYKOVÉ VZŤAHY A ICH ODRAZ VO FRAZEOLÓGII	
Lenka MANDELÍKOVÁ.....	155
K VYBRANÝM TEÓRIÁM KOMUNIKAČNE ORIENTOVAanej LINGVISTIKY	
Patrik ŠENKÁR.....	167
UNIVERZÁLNOŠŤ MENŠINOVÉHO BÁSNIKA (POETIKA PAVLA HUSÁRIKA)	
Sándor János TÓTH.....	184
VYUŽITIE AREÁLOVÝCH A KONTAKTOVÝCH JAVOV VO VYUČOVANÍ CUDZIEHO JAZYKA	
„Az irodalomtudomány és nyelvtudomány új kihívásai” szekció – Sekcia „Nové výzvy literárnej vedy a jazykovedy”.....	191
ANDRÁŠ Kelemen	193
A POLITIKAI SZIMBOLIZMUS	
H. NAGY Péter.....	203
IDEOLÓGIÁKRITIKAI VILÁGÉPÍTÉS VAGY RETORIKA? AZ ORWELLI MODELL/ALLEGÓRIA	
HANICZKO Anna.....	208
AZ ISKOLA MINT A NYELVI SZOCIALIZÁCIÓ BÖLCSŐJE CIGÁNY SZÁRMAZÁSÚ TANULÓK OKTATÁSÁNAK KÉRDÉSEI	

Norbert HEGEDŰS.....	217
A MÁSOLOTOK KULTÚRÁJA. A POSZTMODERN ÚJRAÍRÁSOK ÉS A SZIMULÁKRUM JELENSÉGE	
HORVÁTH Kornélia.....	225
PETRI A KÖLTÉSZETRŐL ÉS A KÖLTŐI FORMÁRÓL	
ILLÉS Attila	231
TOLLHIBÁS NEVEK CSILIZKÖZ MAI UTÓNÉVANYAGÁBAN	
KESERŰ JÓZSEF.....	247
SZEMPONTOK A FANTASY ELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉSÉHEZ	
Tímea KISS.....	252
PÁRHUZAMOSSZÖVETVILÁGOKRÓL RÖVIDEN	
KISS, Katalin.....	258
SOME REMARKS ON THE VERBS OF SAYING IN ENGLISH AND HUNGARIAN	
Julianna LŐRINCZ.....	273
A MOTÍVUMOK JELENTÉS- ÉS ALAKZATKÉPZŐ FUNKCIÓJA JÓZSEF ATTILA-VERSEKBEN, VALAMINT ANGOL ÉS OROSZ FORDÍTÁSAIKBAN	
Izisz MALEK.....	283
TÉR ÉS IDENTITÁS KOLOZSVÁRI PAPP LÁSZLÓ MADARAK VOLTUNK ÉS A DIÁK UTOLSÓ TÖRTÉNETE CÍMŰ MŰVEIBEN	
Orsolya MÁTÉ.....	289
A TEST ÉS A NEM TEMATIZÁLÁSA SZABÓ MAGDA A PILLANAT CÍMŰ REGÉNYÉBEN	
PAPP Vanda.....	296
A SZEMÉTPOSTA JELLEMZŐI A KÉRETLEN REKLÁMLEVELEK NYELVÉRŐL	
Andrea PUSKÁS.....	308
NARRATIVE CONSTRUCTIONS OF VICTIMIZATION IN I STAND HERE IRONING BY TILLIE OLSEN	
Tünde SZABÓ.....	317
IDEOLÓGIA-SZEMLÉLET EGY MAGYAR NYELVTANKÖNYVBEN AZ I. CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁGBAN	
SZÁZ Pál.....	323
JELENVALÓ HIÁNY, HIÁNYZÓ JELENLÉT. BORBÉLY SZILÁRD: MÍG ALSZIK SZÍVÜNK JÉZUSKÁJA C. DRÁMÁJÁNAK MOTIVIKUS ELEMZÉSE ÉS PARADOXONJAI	

TÖRÖK Tamás.....	344
ALSÓ-IPOLY MENTE HELYNEVEINEK LEXIKÁLIS-MOFOLÓGIAI JELLEMZŐI	
Tünde VRÁBEL.....	354
DISKURZUS A LEGFŐBB JÓRÓL	

VYUŽITIE AREÁLOVÝCH A KONTAKTOVÝCH JAVOV VO VYUČOVANÍ CUDZIEHO JAZYKA

USAGE OF AREAL AND LANGUAGE CONTACT PHENOMENS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Sándor János TÓTH¹

Abstract:

The paper deals with the problem, how areal and contact linguistics can be used in the teaching of a foreign language. The examples are from the German, Slovak and Hungarian languages. The lexical borrowings have undergone phonetic and semantic changes and are derived in the borrowing language. A list of loanwords in German, Hungarian and Slovakian language can help in the intercultural communication.

Keywords:

loanwords, areal linguistics, foreign language teaching, languages in contact, intercultural communication

Základnou problematikou areálovej lingvistiky je výskum vzťahov nepríbuzných, ale susediacich jazykov. Kým geneticky príbuzné jazyky mali spoločný koreň a rozvíjali sa divergentne, dlhodobé susedstvo nepríbuzných jazykov spôsobuje konvergentný vývin spoločných vlastností a vytvára sa tzv. Sprachbund, jazykový zväz. Najväčšiu pozornosť venovali bádatelia balkánskeho jazykovému areálu [1]. Najnápadnejším spoločným javom stredoeurópskych jazykov je veľký počet slov a kalkov nemeckého pôvodu, aj v štandardnej češtine, slovenčine a maďarčine [2].

Areálové súvislosti dokazujú, že nemčina mala významnú úlohu pri rozvoji slovnej zásoby tých jazykov, ktoré z nej preberali jazykové jednotky a vývinové tendencie boli paralelné. Keďže došlo k paralelnému preberaniu germanizmov, ich integrovanosť je dlhodobo zabezpečená vďaka dobrej areálovej zakotvenosti.

Najdôležitejším zistením z areáloveho porovnania integrácie germanizmov do slovenčiny a do maďarčiny, je vzájomne potvrdzujúca zakotvenosť. O fortifikačnej úlohe maďarčiny vo vzťahu k slovenčine a češtine píše J. Dolník [3]: „Kým čeština vo vzťahu k slovenčine zohrala rolu identifikačného jazyka, maďarčine pripadla historická úloha fortifikačného jazyka. Závažným prvkom [...] bol ostrý kontrast medzi jazykmi. [...] Na jednej strane občianska integrácia odťahovala Slovákov od Čechov, ale na druhej strane maďarčina ako typologicky odlišný jazyk aktualizovala a utvrdzovala slovensko-české jazykové povedomie. [...] V tom spočíva fortifikačná úloha maďarčiny. Súčasne však sila občianskej integrácie podporovala svojbytnosť slovenčiny v pomere k češtine.“ Jazykové potreby Maďarov a Slovákov vykazujú podobnosť z hľadiska integrácie a postintegračného vývinu germanizmov v týchto jazykoch. „Približne desaťnásobne vyšší je počet slov, ktoré plnia podobnú úlohu v slovnej zásobe“

¹ Sándor János Tóth, PhD. / Katedra slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Univerzity J. Selyeho / Bratislavská cesta 3322, 945 01 Komárno / e-mail: tothsanc@gmail.com

be maďarčiny a slovenčiny – zo štylistického hľadiska alebo z hľadiska postavenia v dnešnej slovnej zásobe. Iba 10% spoločných, aj do maďarčiny aj do slovenčiny prevzatých, germanizmov je takých, ktorých osud nabral iný smer v prijímajúcich jazykoch.” [4]

Areálové javy dokazujú, že používanie germanizmov má v jazykoch Strednej Európy podobné črty, cesty zdomácnovania vyznačila ich pragmatická funkcia. Recepcia germanizmov má kvantitatívne rozdiely, čo korení v rôznej intenzite kontaktu nemčiny a jazykov tohto areálu, ale postavenie germanizmov v centre a na periférii slovnej zásoby je medzi skúmanými prijímajúcimi jazykmi podobné. Z toho môžeme vyvodiť, že plnia napr. v slovenčine alebo v maďarčine podobné jazykové funkcie, a týmto sa dynamicky zúčastňujú na vývoji týchto jazykov.

Areálové a kontaktové javy je možné využívať aj pri každodennom dorozumívaní aj pri vyučovaní cudzieho jazyka, ale opatrne a s obmedzeniami vyplývajúcimi z hláskoslovných zmien, slovotvornej adaptácie, rôznych štylistických a sémantických zmien a ďalších príznakov dynamiky prevzatých slov, ktoré spôsobia odlišnosti z hľadiska ich štandardného používania v cieľovom jazyku. Ich použiteľnosť ovplyvňujú nasledujúce hľadiská:

Fonetická a morfológická adaptácia k systému preberajúceho jazyka môže spôsobiť ortografické a ortoepické problémy pri vyučovaní cudzieho jazyka.

ö, ü > e, é, o: *Möbel* > *méble*, resp. *i, í, y, u*: *wünschen* > *vinšovať*, *Kübel* > *kýbel*
e > ä, ia: *Berg* > *pärg, piarg* [2]

Slovotvorba: Germanizmy so slovenským sufixom sú frekventovanejšie ako jednoduché prevzatia, ich derivát je postintegračným produktom v systéme slovenského jazyka. Slovo-
tvorná aktivita v prijímajúcom jazyku súvisí so zakorenenosťou a funkčnosťou.

fašiangy > *fašiangový, fašiangovať*

col > *colnica, colný, colník, bezcolný*

šmirgel > *šmirgľovať, šmirgľový, ošmirgľovať* [2]

Demotivácia pri adaptácii odvodených a zložených slov je ďalším znakom integrovanosti [5], ale podľa sociolingvistického a korpusového výskumu nesúvisí s frekvenciou. Naše príklady sú bližšie k periférii slovnej zásoby dnešnej slovenčiny. Podľa vysokej integrovanosti týchto slov by sa dala očakávať analógia s odvodenými slovami z hľadiska postavenia v slovnej zásobe, ale príklady svedčia o tom, že strata motivovanosti alebo pretvorenie zloženého slova nie sú faktormi pre vyššiu frekvenciu, ako napr. slovotvorba typu 'germanizmus + slovenský slovotvorný formant'. Strata slovotvornej motivovanosti je charakteristická aj pre germanizmy v maďarčine a je možné pozorovať ju aj v prípade domácej, slovenskej lexiky.

Lös|ung > *lozung*, por. m. *lózung*

Kund|schaft > *kundšaft*, por. m. *kuncsaft*

Príklady demotivácie nemeckých zložených slov v slovenčine ukazujú, že zmiznutie morfémovej hranice má fonologický charakter, keďže preberanie sa uskutočnilo v ústnom styku bilingválnych hovoriacich:

Berg|ordnung > *pergordnunk*

Berg|walter > *bergvalter*

Burger|majster > *burgØmajster*

Frei|maurer > *frejmaurer*

Fuchs|schwanz > *fuksšvancka*

Sémantické posuny zohrávajú dôležitú úlohu pri začleňovaní prevzatých slov do slovnej zásoby slovenčiny a maďarčiny, patria k dynamickým, vnútro systémovým javom slovnej zásoby. Preberanie len jedného významu z pôvodných viacerých súvisí s výberom a doplnením lexikálnych prostriedkov z cudzieho vzoru. V prípade tejto sémantickej modifikácie vidíme súvislosť s frekvenciou: jednotky, ktoré boli potrebné pre slovenčinu, sa osvedčili a dobre sa

zakorenili v novom systéme. Zúženie alebo rozšírenie významu, terminologizácia alebo determinologizácia ako dynamické javy slovnej zásoby a sémantické posuny, vznik významových odtieňov pôvodného germanizmu v rámci slovenského jazyka súvisia s frekvenciou menej. Častejšie ide o slová so špecifickým významom, ale ak berieme ohľad na štylistickú funkciu, aj tieto slová majú opodstatnené miesto v slovnej zásobe dnešného slovenského jazyka. V prípade sémantickej diverzifikácie a pribúdania sém ide o proces v rámci lexikálneho systému prijímajúceho jazyka, už nezávisle od odovzdajúceho.

Sémantická diverzifikácia môže nastať aj počas procesu preberania, aj počas integrácie. Je prejavom toho, že význam germanizmov sa v slovenčine mení podľa potrieb používateľov jazyka:

komora < ahd. *kamora* 'miestnosť s klenbou' Možné je aj bezprostredné preberanie z latinčiny.

žalár 'väzenie, pekló' < ahd. *solēri* 'poschodie' < lat. *solārium* 'slnečná časť domu, terasa'

erb < mhd. *erbe* 'dedičstvo, potomok, územný majetok'

klenot < mhd. *kleinōt* 'vec najväčšej hodnoty aj v prenesenom význame'

terč < mhd. *tartsche* 'malá tabuľa, cieľová tabuľa', por. m. *tárcsa* 'kotúč, disk, výpravka'

trat' < mhd. *trat* 'chodník dobytky, pasienok' v slovenčine aktualizovaním významu dostal dnešný význam 'dráha'. [2]

Zúženie významu má podobný výsledok ako sémantické preberanie, keď sa z viacerých významov preberá iba jeden. Rozdiel je v tom, že k zúženiu významu dôjde po preberaní slova:

cech < mhd. *zēch* = 'poradie, spoločnosť, súdružnosť baníkov, účet' < ahd. *zehon* 'dať do poriadku'

fúra < mhd. *vuore* 'jazda, cesta'

knajpa 'poľská prístavná krčma' < nhd. *Kneipe* 'krčma'

pl'ac 'trh' < sk. *pl'ac* 'pozemok, trh, námestie' < fnhd. *platz* 'námestie, trh, voľný priestor'

klenot < mhd. *kleinōt* 'maličkosť'

kibic 'pozorujúci poradca pri hre s kartami' < nhd. *Kiebitz* 'pozorujúci, druh vtáka' [2]

Rozšírenie významu sa tiež realizuje po preberaní. V novom jazykovom systéme pribudnú nové významy asociáciou. Tento sémantický jav je dôkazom integrovanosti prevzatých slov, lebo vývoj významovej zložky sa uskutočňuje v preberajúcom jazyku:

peniaz < ahd. *phenning* 'minca'

bažant < mhd. *fasant* < lat., gr. Slangové označenie 'vojak-nováčik' vzniklo v slovenčine

trúba 'Trophete, Posaune, Hupe, Rohr, Dummkopf, Trottell vulg.' < ahd. *trumba* 'Trompete'

fraj 'slobodný, voľný čas, prázdniny' < nhd. *frei* 'slobodný'

fest 'pevný, veľa, veľmi, silný' < nhd. *fest* 'pevný'

krampampula < nhd. *Krampambuli* – pôvodne typ vína, v študentskom slangu sa rozšíril na viac druhov alkoholu. [2]

Zo štylistického hľadiska je charakteristickým predovšetkým striedanie výrazov, konkurencia domáceho slova a lexikálnej jednotky cudzieho pôvodu na základe príznakovosti a bezpríznakovosti.

Najfrekvencovanejšie prevzaté slová sú štylisticky bezpríznakové, majú také isté postavenie v slovnej zásobe ako slová domáceho pôvodu. Slová patriace k expresívnej, resp. pejoratívnej vrstve germanizmov majú síce domáce synonymá, ale práve ich štylistická hodnota nedovolí plnohodnotné zastúpenie s domácim výrazom, preto nezastarávajú. Môžeme skonštatovať, že okrem úzkej súvislosti medzi úlohou v synonymickom rade a štylistickou funkciou odrážajú tieto javy aj stupeň integrovanosti a rôzne účely používania v jazyku. Štylistické a synonymické zaradenie spolu ovplyvňujú postavenie v slovnej zásobe aj v prípade, keď ich chceme

využívať na uľahčenie každodennej areálovej komunikácie či na hodine cudzieho jazyka ako pomôcku. O využití prevzatých slov pri vyučovaní v maďarsko-nemeckej relácii písala Á. Kuna [6].

Na základe vlastných skúseností z vyučovania nemčiny pre Maďarov a Slovákov, resp. slovenčiny pre Maďarov a maďarčiny pre Slovákov, zaradili sme vzorku kontaktovej lexiky slovenčiny a nemčiny resp. maďarčiny z didakticko-pragmatického hľadiska do skupín. Skúmanú lexiku sme vyberali zo slovníkových častí diel Newrklu [2], Kopeckej a kol.[7] a Rocchi [8], zaradenie slov sme realizovali na základe sociolingvistického výskumu medzi slovenskými študentmi učiacich sa maďarčinu a nemčinu v Ružomberku v r. 2011, resp. 2013 [9]. Výsledky tohto výskumu dokazujú, že značný počet slov je použiteľný, zrozumiteľný vo viacerých interlingválnych reláciách. Do skupiny N-S patria germanizmy v slovenčine, do M-S slovakizmy a slavizmy v maďarčine, prevzaté slová maďarského pôvodu v slovenčine aj spoločné germanizmy maďarčiny a slovenčiny:

Prevzaté slová prvej skupiny sú vhodné na heuristický objav toho, že sa vyskytujú v materinskom i cieľovom jazyku, no ich používanie je silne ohraničené, lebo sú archaické, alebo kvôli väčším hláskoslovným zmenám sú vzdialené od svojho ekvivalentu v pôvodnom jazyku. V týchto prípadoch práve slovtvorba, adaptácia môže byť prekážkou v pri dorozumívaní. Tu je zastúpená aj najstaršia vrstva prevzatých slov.

N-S: *búda, dinstovať, fašiangy, filigrán, forsírovať, fras, fúra, gánok, gurtňa, huncút, kaplnka, kasírovať, kašírovať, kiflik, kompánia, koštovať, krach, kredenc, kunčafť, lišta, mažiar, mišung, nudle, olej, pánt, partaj, pekár, piškóta, plác, radirovať, ráf, rigel, rošt, rukovať, šacovať, skriňa, šmuk, somár, štafírovať, šteláža, štempel, táfel, tanier, terč, turnaj*

M-S: *batyu - batoh, bika - býk, bolha - blha, borda - brdo, borotva - britva, cél - cieľ, császár - cisár, csésze - čaša, csinál - čin, csoda - čudo, derék - driek, drága - drahá, füge - figa, galamb - holub, gereblye - hrable, ispotály - špitál, jászol - jasle, kamásli - gamaše, kovász - kvas, malaszt - milosť, mozsár - mažiar, néma - nemý, oszlop - stĺp, pakol - pakovať, paradicsom - paradajka, passzol - pasovať, pék - pekár, péntek - piatok, pince - pivnica, pióca - pijavica, pók - pavúk, pokol - peklo, pokróc - pokrovec, póráz - povraz, puszi - pusa, rabol - rabovať, szalma - slama, szalonna - slanina, szarka - straka, szemét - smetie, széna - seno, sziget - sihoť, szolga - sluha, szomszéd - sused, tégla - tehla, tészta - cestovina, udva - dvor, unoka - vmuk*

Kvôli štylistickej príznakovosti alebo dialektálnosti majú tieto slová v jednom jazyku frekventovanejšie, neutrálne konkurujúce synonymum.

N-S: *bál, banda, cüg, fortiel, foter, gánok, glanc, gríska, hic, karfiol, kašírovať, kastlík, kravata, kriplík, kšeft, kvit, luft, pakovať, pasovať, pech, perón, próbovať, pucovať, pucovať, pusa, ramovať, rašpľa, rigel, ringlota, šacovať, šína, šlamastika, šlendrián, šmirgel, šmirgľovať, šmucig, špekulírovať, špitál, šporovať, šrauba, tarifa, vandrovat, zicher*

M-S: *ablak - oblok, abrosz - obrus, bácsi - báči, bobajka - bobaľky, bódé - búda, gríz - gríska, hamis - hamišný, haszon - choseň, hurka - hurka, kapu - kapura, kóstol - okoštovať, lencse - lanča, nátha - nádcha, okulár - okuliar, ráma - rám, ráspoly - rašpľa, sátor - šiator, sín - šína, skandallum - skandál, sor - šor, spion - špión*

Sémantická zmena je kvôli čiastočnej medzijazykovej ekvivalencii pri vyučovaní cudzieho jazyka skôr prekážkou ako pomôckou, ale odlišnosť interlingválnej sémantickej motivovanosti môže byť zaujímavá.

N-S: *akurát, búda, cech, fajn, fajront, faloš, financ, flak, foter, fraj, frajer, friško, furt, gang, grund, gurtňa, háklivý, just, klapat, koštovať, kšeft, kumšt, kumšt, láger, richtig, šajna, šenk, šlendrián, smak, špajza, špás, špica, turnaj*

M-S: *akkurátus 'presný, punktičkár', baba 'bábätko', nie 'žena, starénka', barakk 'prechodná, nízka budova' nie 'budova, panelák', barlang 'brloh aj jaskyňa', bárány 'mláďa, nie ovca*

mužského pohlavia’, *barát* ‘brat’ iba v reholi a všeobecne ‘priateľ’, *bunda* ‘len kožuch’, *csap* ‘čap aj kohutík’, *határ* ‘chotár aj hranica’, *hír* ‘chýr aj správa’, *kalyiba* ‘jednoduchá drevená budova’ ale nie ‘rurálna reštaurácia’, *kereszt* nie ‘krst’ ale ‘kríž’, *kocsi* ‘koč, voz’ ale aj ‘auto, vagón’, *orgona* ‘orgán’ aj ‘orgován’, *palást* iba kráľ, kňaz ho nosí, *pecsenye* iba ‘pečené mäso’, *ruha* ‘rúcho’ aj všeobecne ‘šaty’, *szállás* ‘ubytovanie’

Slová, ktoré umožňujú bezproblémové dorozumievanie, no z hľadiska vyučovania cudzieho jazyka – do určitého stupňa ovládania jazyka – označená reália nie je dôležitá.

N-S: *admirál, almužna, bagatela, balada, balast, blanketa, birmovať, cech, fakľa, fašírka, grajciar, hámor, kapilára, krajcár, lozung, maršal, opát, penzlík, post, prepošt, politúra, šáfár, šuba, žoldnier*

M-S: *alamizsna - almužna, barázda - brázda, bémál - birmovať, bocskor - bačkor, buzogány - buzogán, cimbalom - cimbal, csipke - čipka, fáklya - fakľa, fasírt - fašírka, garas - groš, hintó - hintov, gróf, ispán - išpán, kolostor - kláštor, lavina - lavína, len - lan, major - majer, puttony - putňa*

Internacionalizmus, ktorého používanie pomôže pri dorozumení, ale nie vždy plnohodnotne.

N-S: *biskup, blok, blokáda, cement, chemikália, dizel, dóm, dynamo, front, gyps, gýč, hotel, hydrant, hygiena, kapitán, kataster, koks, koncert, krach, kravata, limonáda, liter, lokál, lupa, mandľa, marcipán, maska, matrac, metóda, parketa, papagáj, papier, park, perón, pilota, plyš, porcelán, pošta, pštros, punč, rizling, sako, šalát, signál, škandál, špeditér, špenát, špión, špitál, šport, šprint, štandarda, štrajk, tabletká, uniforma*

M-S: *blokk, cement, csimpánz, csokoládé, datolya, dinamó, dizel, dóm, front, giccs, gipsz, higiénia, hotel, kapitány, koks, koncert, krach, kristály, limonádé, liter, lokál, lucerna, marcipán, matrac, maszk, papír, parádé, park, parketta, pástétom, paszternák, peron, pilóta, pisztoly, pizsama, plázs, porcelán, posta, puccs, pucscs, saláta, sansz, spenót, sport, sztrájk, tablettá, trafik, zakó*

Úplné ekvivalenty, je ich možné používať bez prekážok – pozorujúc na súvislosti hláskoslovnej adaptácie a ortografie.

N-S: *balkón, ciel, cukor, drát, fajn, farba, fašiány, fazuľa, flak, flaša, fraj, git, kachľa, kaplnka, kapučňa, klampiar, kopírovať, krieda, kufor, lampa, lavór, lucerna, luster, majster, musieť, mušt, papagáj, papier, pár, pavián, petržlen, platňa, plech, pumpa, ruksak, rým, šenk, špekulovať, šrot, šunka, švavor, tanec, tapeta, taška, torta, váza, zemľa*

M-S: *acél, angyal, bakancs, banda, bank, bánya, bástya, betyár, bivaly, borostyán, boszorkány, bükk, cédula, cékla, cukor, csákány, csalamádé, cserép, cseresznye, csizma, csüörtök, deszka, dinnye, drót, ebéd, ecet, egres, galuska, gatyá, gazda, gulyás, halászlé, huncut, ikra, iskola, kabát, kacsá, kalács, kályha, karma, kápolna, káposzta, karalábé, karfiol, kártya, kása, kastély, kasza, kaszárnya, kávé, kefe, kémény, keresztyén, király, kocka, kocsmá, koffer, kolbász, korhely, kovács, krumpli, kulcs, kupec, labda, lavór, lekvár, macska, mák, málna, medve, mester, mészáros, mocsár, must, olaj, oltár, palacsinta, pálinka, papagáj, papucs, pár, pára, pástor, patak, patkány, pávián, pázsit, pecsét, pénz, petrezselyem, piskóta, pisztoly, pléh, pletyka, pogácsa, pogány, pohár, próba, pumpa, puska, puszta, rák, répa, ribizli, rizs, sapka, skatulya, smink, smirgli, sonka, spájz, spekulál, szekíroz, szerda, szilva, szita, szóda, szoknya, szombat, tábla, tábor, takács, tánc, tapéta, táska, torta, tucat, uborka, vacsora, vándor, váza, veder, zálog, zeller, zsemle, zsendely*

V slovensko-maďarskej relácii sme zistili zrozumiteľnosť lexikálnych jednotiek, ktoré boli spoločné germanizmy v slovenčine a v maďarčine, teda hlavne tie areálovo fixované, novšie prevzatia sú funkčné. Spoločnú slovnú zásobu založenú na dvojazyčnosti, kontaktové a areálové javy je možné využiť na základe hore uvedených obmedzení pri memorizácii cudzích slov a pri spontánnom dorozumievaní. Treba však zohľadňovať aj charakter skupiny používajúcej jazyk a fakt, že na hodine cudzieho jazyka nejde priamo o lingvistiku.

Vrstva germanizmov, ktorá je prítomná v dnešnej slovenčine a maďarčine, sa vyznačuje vysokým stupňom funkčnosti a integrovanosti. Prvky, ktoré nezastarali, zúčastnili sa na vývoji preberajúceho jazyka, našli vhodnú funkciu v novom jazykovom systéme, či už sémantickú, štylistickú alebo slovotvornú. Germanizmy sa mohli integrovať vtedy, keď ich prirodzený úzus a dynamika jazyka zaradili do systému preberajúceho jazyka, veď „aj preberanie lexikálnych jednotiek je prejavom realizácie dynamického potenciálu jazyka“ [10]. Tak si mohli zachovať funkčné miesto v jazyku aj po zániku alebo oslabení bezprostrednej bilingválnej kontaktovnej situácie nemčiny a slovenčiny. Dodnes používané germanizmy sú aktívne zo slovotvorného hľadiska alebo majú výraznú štylistickú zafarbenosť. Sémantické zmeny, polysémia, synonymia, tvorenie frazeologizmov poukazujú síce na integrovanosť, ale počet takýchto germanizmov príznačných z týchto aspektov je menší ako germanizmov, ktoré sa zúčastňujú na slovotvorbe alebo nosia štylistickú hodnotu, a preto sa stanú frekventovanými v slovnej zásobe.

Po analýze štruktúrnej a funkčnej adaptovanosti môžeme skonštatovať, že frekvenciu používania germanizmov v dnešnej slovenčine pozitívne ovplyvňuje, ak lexikálna jednotka už dávno tvorí súčasť slovenského jazyka a ak má silné medzinárodné zázemie, je internacionalizmom, alebo má zastúpenie v susedných jazykoch.

Tie jazykové prvky, ktoré sa pevne ujali v iných jazykoch, stali sa funkčnými a frekventovanými jednotkami aj slovenského jazyka. Slovenčina integrovala germanizmy podobným spôsobom ako maďarčina, z čoho môžeme vyvodiť, že najdôležitejším faktorom zdomácnovania boli potreby používateľov, a to nielen slovenského jazyka.

Radost z objaveina spoločných prvkov slovnej zásoby je motivujúcim faktorom, komunikačnou pomôckou a vedie nás k tomu, aby sme nepozerali na jazyk susedov ako na celkom cudzí.

LITERATÚRA

- [1] FÖLDES, Csaba. *Areallinguistik, Sprachgeographie, Sprachbundtheorie, Kontaktlinguistik, interkulturelle Linguistik: Zur Untersuchung transkultureller Kontaktträume*. In: Lasatowitz, A. R., Wolf, N. R. (eds.) 2006. *Deutsch im Kontakt der Kulturen. Schlesien und andere Vergleichsregionen*. Berlin: Trafo, 2006. s.15-31. ISBN 3896265334.
- [2] NEWERKLA, Stephan Michael. *Sprachkontakte Deutsch-Tschechisch-Slowakisch. Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen (Schriften über Sprachen und Texte 7)*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2004. 780 s. ISBN 3 631 51753 X.
- [3] DOLNÍK, Juraj. *A szlovák nyelv cseh és magyar vonatkozásai*. In: A Duna vallomása. Tanulmányok Käfer István hetvenedik születésnapjára. Eds. Ábrahám, B., Pilecky, M. Piliscsaba: PPKE BTK, 2006. s. 69-70. ISBN 963 9206 22 9.
- [4] TÓTH, Sándor János. *Z funkčno-pragmatických aspektov kontaktovej a areálovej lingvistiky*. Ružomberok: Verbum, 2013. s. 87. ISBN 978 80 561 0078 3.
- [5] OLOŠTIAK, Martin. *Aspekty teórie lexikálnej motivácie*. Prešov: FF PU, 2011. s. 213-225. ISBN 978 80 555 0334 9.
- [6] KUNA, Ágnes. *A jövevényyszavak és az internacionalizmusok szerepe az idegennyelv-oktatásban magyar-német viszonylatban*. In: 3. Félúton konferencia. Budapest : ELTE, 2009. s. 138-160. bez ISBN.
- [7] KOPECKÁ, Mária, LALIKOVÁ, Tatiana, ONDREJKOVÁ, Renáta, SKLADANÁ, Jana, VALENTOVÁ, Iveta. *Staršia slovenská lexika v medzijazykových vzťahoch*. Bratislava: Veda, 2011. 202 s. ISBN 978 80 224 1217 9.
- [8] ROCCHI, Luciano. *Hungarian Loanwords in the Slovak Language I.,II.,III*. Trieste: Edizioni Università di Trieste, 1999, 204 s. 2002, 94 s. 2010, 118 s. ISBN 978 88 8303 294 3.

- [9] TÓTH, Sándor János. *Germanizmy v slovenčine – sociolingvistický výskum v Ružomberku*. In: Brněnská hungaroslavistika a česko-slovensko-maďarské vzťahy. Szeged: Gerhardus Kiadó, 2012, s.139-156. ISBN 978 615 5256 01 1.
- [10] DOLNÍK, Juraj. *Všeobecná jazykoveda*. Bratislava: Veda, 2009. s. 65. ISBN 978-80-224-1078-6.